

השאלות

פרק ראשון — בראשית (80 נקודות)

ענה על שתי השאלות 1-2.

בכל שאלה, ענה על סעיף א — חובה (25 נקודות) ועל אחד מן הסעיפים ב-ג (15 נקודות).
(לכל שאלה — 40 נקודות)

1. קרא בראשית, ד', 2-16.

ב ותִּסַּף לִלְדֹת
א את־אָחִיו אֶת־הַבֶּל וַיְהִי־הַבֶּל רָעָה צָאן וְקִיץ הָיָה עֹבֵד אֲדָמָה:
ג וַיְהִי מִקֵּץ יָמַיִם וַיָּבֵא קִיץ מִפְּרֵי הָאֲדָמָה מִנְחָה לַ־ה' וְהַבֶּל
הָבִיא גַם־הוּא מִבְּכֹרוֹת צֹאנוֹ וּמִחֻלְבָּהֶן וַיִּשַׁע ה' אֶל־
ה הַבֶּל וְאֶל־מִנְחָתוֹ: וְאֶל־קִיץ וְאֶל־מִנְחָתוֹ לֹא שָׁעָה וַיַּחַר
ו לְקִיץ מְאֹד וַיִּפְּלוּ פָּנָיו: וַיֹּאמֶר ה' אֶל־קִיץ לְמָה חָרָה לְךָ
ז וּלְמָה נִפְּלוּ פָּנֶיךָ: הֲלוֹא אִם־תִּיטִיב שְׂאֵת וְאִם לֹא תִיטִיב
ח לִפְתַּח חֲטָאת רִבְעָן וְאֵלֶיךָ תִּשְׁוֹקְתוּ וְאַתָּה תִּמְשָׁל־בוֹ:
ח וַיֹּאמֶר קִיץ אֶל־הַבֶּל אָחִיו וַיְהִי בַּהֲיוֹתָם בְּשֹׁדֵה וַיִּקַּס קִיץ
ט אֶל־הַבֶּל אָחִיו וַיַּהֲרֹגֵהוּ: וַיֹּאמֶר ה' אֶל־קִיץ אֵי הַבֶּל
י אָחֶיךָ וַיֹּאמֶר לֹא יָדַעְתִּי הֲשֹׁמֵר אָחִי אֲנִכִּי: וַיֹּאמֶר מֶה
יא עָשִׂיתָ קוֹל דְּבַר אָחֶיךָ צַעֲקִים אֵלַי מִן־הָאֲדָמָה: וְעַתָּה אֲרוּר
אֲתָה מִן־הָאֲדָמָה אֲשֶׁר פָּצְתָה אֶת־פִּיהָ לִקְחַת אֶת־דְּבַר
יב אָחֶיךָ מִיָּדֶךָ: כִּי תַעֲבֹד אֶת־הָאֲדָמָה לֹא־תִסַּף תִּת־כֹּחָהּ לְךָ
יג נַע וְנָד תִּהְיֶה בָאָרֶץ: וַיֹּאמֶר קִיץ אֶל־ה' גָּדוֹל עֹנֵי מִנְשׂוֹא:
יד הִן גִּרְשַׁת אֹתִי הַיּוֹם מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה וּמִפְּנֶיךָ אֶסְתֵּר וְהָיִיתִי
טו נַע וְנָד בָּאָרֶץ וְהָיָה כָל־מִצְאֵי יַהֲרֹגֵנִי: וַיֹּאמֶר לוֹ ה' לִכֵּן
טז כָּל־הַרְג קִיץ שִׁבְעַתַּיִם יָקָם וַיִּשֶׁם ה' לְקִיץ אוֹת לְבַלְתִּי
זז הַכּוֹת־אֹתוֹ כָּל־מִצְאוֹ: וַיֵּצֵא קִיץ מִלִּפְנֵי ה' וַיֵּשֶׁב בָּאָרֶץ־
נוד קְדֵמַת־עֵדֶן:

ענה על סעיף א (חובה).

א. קרא פסוקים 13-15 שלפניך.

- (1) על פי פסוקים אלה, הסבר ממה קין חושש, וציין סיבה אחת לחששו. (15 נקודות)
- (2) האם תגובת ה' על טענותיו של קין מצדיקה את חששותיו? הסבר. (10 נקודות)

ענה על אחד מן הסעיפים ב-ג.

ב. וַיֹּאמֶר קַיִן אֶל הָבֶל אָחִיו וַיְהִי בְהִיּוֹתָם בְּשָׂדֵה... (פסוק 8).

הכתוב אינו נוספר מה אמר קין להבל, ואם התפתחה שיחה בין האחים, הכתוב אינו מפרט את התוכן שלה.

- (1) מדוע הכתוב אינו מפרט את תוכן השיחה? ציין סיבה אפשרית אחת לכך. (8 נקודות)
- (2) בנוסח תרגום השבעים לפסוק זה יש תוספת על נוסח המסורה. קרא את נוסח תרגום השבעים שלפניך. ויאמר קין אל הבל אחיו נלכה לשדה ויהי בהיותם בשדה ויקם קין אל הבל אחיו ויהרגהו. יש מפרשים הטוענים שקין לא תכנן להרוג את הבל, והוא עשה זאת רק בעקבות ריב שהתפתח בין האחים בשדה. האם גרסת תרגום השבעים תומכת בפרשנות זו? נמק את דבריך. (7 נקודות)

ג. לדברי מ' בובר (דרכו של מקרא, ירושלים, תשל"ח), ה' לא קיבל את מנחתו של קין מכיוון שניסה ללמד את קין להתמודד עם יצריו האפלים.

- (1) על מה בכתוב אפשר לבסס את דבריו של בובר? הסבר. (8 נקודות)
- (2) כתוב פירוש נוסף שלמדת לסירוב של ה' לקבל את מנחתו של קין. (7 נקודות)

וְהָאָמֵר הַמִּכְסָּה
אֲנִי מְאַבְרָהָם אֲשֶׁר אָנִי עֹשֶׂה: וְאַבְרָהָם הָיוּ יְהִיָּה לְגוֹי גָדוֹל
וְעַצּוֹם וְנִבְרָכוּ-כֹּחוֹ כָּל גּוֹי הָאָרֶץ: כִּי יָדַעְתִּיו לְמַעַן אֲשֶׁר
יַעֲזֶה אֶת-בְּנָיו וְאֶת-בֵּיתוֹ אַחֲרָיו וְשָׁמְרוּ דֶרֶךְ הַיְיָ לַעֲשׂוֹת
צְדָקָה וּמִשְׁפָּט לְמַעַן הֵבִיא הַיְיָ עַל-אַבְרָהָם אֶת אֲשֶׁר-
דִּבֶּר עָלָיו: וַיֹּאמֶר הַיְיָ זַעֲקֵת סָדָם וְעַמּוּדָה כִּי-רַבָּה וְחַטָּאתָם
כִּי כָבְדָה מְאֹד: אֲרֹדֶה-נָא וְאַרְאֶה הַכְּעַעֲקָתָה הַבָּאָה אֵלַי
עֲשׂוּ וְכָלָה וְאִם-לֹא אֲדַעָה: וַיִּפְּנוּ מִשָּׁם הָאֲנָשִׁים וַיֵּלְכוּ סָדָמָה
וְאַבְרָהָם עֹדְנֵנו עִמָּד לִפְנֵי הַיְיָ: וַיִּגַּשׁ אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הָאֵף
תִּסְפָּה צְדִיק עִם-רָשָׁע: אוֹלֵי יֵשׁ חֲמִשִּׁים צְדִיקִים בְּתוֹךְ הָעִיר
הָאֵף תִּסְפָּה וְלֹא-תִשָּׂא לְמָקוֹם לְמַעַן חֲמִשִּׁים הַצְדִּיקִים אֲשֶׁר
בְּקִרְבָּהּ: חָלְלָה לְךָ מַעֲשֵׂת וּכְדַבֵּר הַזֶּה לְהַמִּית צְדִיק עִם-
רָשָׁע וְהָיָה כְּצְדִיק פְּרִשָׁע חָלְלָה לְךָ הַשֵּׁפֶט כָּל-הָאָרֶץ לֹא
יַעֲשֶׂה מִשְׁפָּט: וַיֹּאמֶר הַיְיָ אִם-אֶמְצָא בְּסָדָם חֲמִשִּׁים צְדִיקִים
בְּתוֹךְ הָעִיר וְנִשְׂאתִי לְכָל-הַמָּקוֹם בְּעִבּוּרָם: וַיַּעַן אַבְרָהָם
וַיֹּאמֶר הֲנֵה-נָא הוֹאֵלְתִי לְדַבֵּר אֶל-אֲדֹנָי וְאֲנִי עֹפֵר וְאֶפֶר:
אוֹלֵי יַחֲסֹרֶן חֲמִשִּׁים הַצְדִּיקִים חֲמִשָּׁה הַתְּשֻׁחִית בְּחַמְשָׁה אֶת-
כָּל-הָעִיר וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁחִית אִם-אֶמְצָא שָׁם אַרְבָּעִים וְחַמְשָׁה:
וַיִּסָּף עוֹד לְדַבֵּר אֵלָיו וַיֹּאמֶר אוֹלֵי יִמְצְאוּן שָׁם אַרְבָּעִים וַיֹּאמֶר
לֹא אֶעֱשֶׂה בְּעִבּוּר הָאַרְבָּעִים: וַיֹּאמֶר אֶל-נָא יַחַד לְאֲדֹנָי
וְאֲדַבְּרָה אוֹלֵי יִמְצְאוּן שָׁם שְׁלֹשִׁים וַיֹּאמֶר לֹא אֶעֱשֶׂה אִם-
לֹא אֶמְצָא שָׁם שְׁלֹשִׁים: וַיֹּאמֶר הֲנֵה-נָא הוֹאֵלְתִי לְדַבֵּר אֶל-
אֲדֹנָי אוֹלֵי יִמְצְאוּן שָׁם עֶשְׂרִים וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁחִית בְּעִבּוּר
לְבַּעֲשָׂרִים: וַיֹּאמֶר אֶל-נָא יַחַד לְאֲדֹנָי וְאֲדַבְּרָה אֶךְ-הַפֶּעַם
אוֹלֵי יִמְצְאוּן שָׁם עֶשְׂרָה וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁחִית בְּעִבּוּר הָעֶשְׂרָה:
וַיֵּלֶךְ הַיְיָ כַּאֲשֶׁר כָּלָה לְדַבֵּר אֶל-אַבְרָהָם וְאַבְרָהָם שָׁב
לְמָקוֹמוֹ:

פרק שני — נושאי ההרחבה (20 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 3-4.

חוב

3. קרא ויקרא, י"ט, 33-34.

לג וְכִי־יִגְדֹר אֶתְךָ גֵר
 לד בְּאַרְצְכֶם לֹא תוֹנֶנּוּ אִתּוֹ: כְּאִזְדַּח מִפֶּסֶם יִהְיֶה לְכֶם הַגֵּר וְהַגֵּר
 אתכם ואהבת לו כְּמוֹךְ כִּי־גֵרִים הֵייתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲנִי
 הה אֱלֹהֵיכֶם:

- א. הסבר מי הוא ה"גר" (לעומת ה"אזרח"), ומדוע יש צורך באיסור מיוחד על הונאת הגר. (2)
- ב. לדעתך, האם הדרישה ואהבת לו כְּמוֹךְ (פסוק 34) היא דרישה סבירה? נמק את דבריך. (3)

חכמה

4. קרא קהלת, ג', 9-15.

ה מה־יתרון העושה באשר הוא עֵמֶל: רְאִיתִי אֶת־הַעֲנָן אֲשֶׁר
 יא נָתַן אֱלֹהִים לִבְנֵי הָאָדָם לַעֲנוֹת בּוֹ: אֶת־הַכֹּל עָשָׂה יָפָה
 בעתו גם אֶת־הָעֵלֶם נָתַן בְּלִבָּם מִבְּלִי אֲשֶׁר לֹא־יִמְצָא
 האדם אֶת־הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר־עָשָׂה הָאֱלֹהִים מִרֹאשׁ וְעַד־סוֹף:
 יב יָדַעְתִּי כִּי אֵין טוֹב בָּם כִּי אִם־לִשְׂמוֹחַ וּלְעֲשׂוֹת טוֹב בְּחַיָּו:
 יג וְגַם כָּל־הָאָדָם שָׂאֵכֶל וְשָׂתָה וְרָאָה טוֹב בְּכָל־עֲמָלוֹ מֵמַת
 יד אֱלֹהִים הִיא: יָדַעְתִּי כִּי כָל־אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָאֱלֹהִים הוּא יִהְיֶה
 לעולם עליו אֵין לְהוֹסִיף וּמִמֶּנּוּ אֵין לְגָדוֹעַ וְהָאֱלֹהִים עָשָׂה
 ט שִׁירָאוֹ מִלְּפָנָיו: מִה־שָׁהִיָּה כְבוֹד הוּא וְאֲשֶׁר לִהְיוֹת כְּבוֹד הִיָּה
 והאלהים יִבְקֹשׁ אֶת־נַדְרָף:

- א. מהי התפיסה העולה מפסוקים 14-15 בנוגע להשפעה של האדם על התנהלות העולם?
- ב. האם לדעתך תפיסה זו היא אופטימית או פסימית? הסבר את דבריך. (12 נקודות)

בהצלחה!

זכות היוצרים שנורה למדינת ישראל
 אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

ענה על סעיף א (חובה).

א. קרא פסוקים 23-33 שלפניך.

בפסוקים אלה אברהם משמיע דברי כניעה לצד דברי נייקוח כדי לשכנע את ה' לשנות את החלטתו. הדגם שע דברי כניעה ושני דברי נייקוח (סך הכול – ארבע דוגמאות). (25 נקודות)

ענה על אחד מן הסעיפים ב-ג.

ב. קרא פסוקים 17-20 שלפניך.

(1) מה ה' מודיע לאברהם, ומדוע הוא מודיע לו זאת? (8 נקודות)

(2) קרא את דבריו של הרב ש' כהן.

וזהו תפקידו של מנהיג בעם ישראל, לדעת לעמוד גם מול הקב"ה. ולכך מדווח הקב"ה לאברהם את אשר הוא עושה. הוא מזמין את הוויכוח.

(כהן, ש' [2017]. ישיבת ההסדר קרני שומרון. לעשות צדקה ומשפט. אוחר ב' 7 במאי, 2017 מ'<http://www.karnash.co.il>)

לדברי ש' כהן, מדוע שיתף ה' את אברהם בתכניתו? (7 נקודות)

ג. אברהם מנסה לשכנע את ה' לחוס על סדום ומבסס את דרישתו על שתי שיטות גמול – שיטת הגמול האישי ושיטת הגמול הקיבוצי.

(1) הדגם את השימוש בכָּל אֶחָד מן השיטות. בסס את דבריך על הכתוב. (8 נקודות)

(2) מה אפשר ללמוד משילוב שתי השיטות על דרכו של אברהם בניהול משא ומתן? (7 נקודות)